

Esős időben veszélyben forognak a magas emberek. De még hogy forognak! Napsütéses délutánon is veszélyben vannak, hát még esőben. Például augusztus harmadik szerdáján délelőtt kilenc óra két perckor egy magas ember leszáll a villamosról, és közben elég komoly csattanás hallatszik. Hát igen, beverte a fejét az ajtó tetéjébe. Nem telik bele egy hét, a csattanás megismétlődik. A púp állandósul. Azt is gondolhatják persze, hogy a magas emberek azért magasak, mert ott van a fejükön az állandó púp, és az is jelent legalább egy centit. De nem ez a megol-

A magasak szeme

dás. Magasnak születni kell. Már úgy értem, először kicsinek és aztán nagyra nőni — ez jó módszer. Az élet nem változik, férfiak és nők egyaránt jól megnőhetnek — és itt fennáll a veszély, hogy a tornatanár a kosárlabdacsapatban akarja látni az illetőt, és még az edzést is kötelezővé teszi: ugrik a randi, bár a magas emberek ritkán járnak randira, attól félnek, hogy bármikor el-

eredhet az eső és veszélybe kerülnek.

Hogy milyen veszélybe? Ha például nagy tömeg sétál az utcán, kerekedik egy jó kis zápor, mindenki kinyitja az esernyőjét. Igen ám, de a magas embernek a szeme is magasan van és a tömeg nincs tekintettel a szemére. A tömeg védi a fejét a víztől, és rohánás közben „ki udja”, hány magas embernek dőti ki a szemét esernyője csücskével. Emberek, esőben fordítsunk nagyobb figyelmet a magasak szemére! De a napernyők esetében is hasonlóan járjunk el.

P. Sz.

Meg kell szabadítani a sajtót a félelmektől

— mondja Haraszi Miklós

Befejezéséhez közeleg a magyar sajtóprivatizáció első fordulója. Elkelték a megyei lapok, az országos napilapok is. Az állami (kormány)kiadó, a Pallas kezében maradt ugyan néhány lap, melyekkel szemben érvényesíteni is akarja befolyását (lásd, a Magyarország főszerkesztőjének puccsszerű leváltása), ám az írott sajtó többsége már nem állami tulajdonban van. Ezért lassan elfogy a dolga a Parlament sajtóprivatizációt vizsgáló bizottságának is. Ennek életre hívását annak idején az SZDSZ kezdeményezte, s most elsőként éppen az ő képviselőjük távozott a bizottságból. Haraszi Miklóst (44 éves), a szabad demokraták képviselőjét, az ügyvivő testület tagját először a kilépés okáról kérdeztem.

— Ennek a bizottságnak állami vagyont nálunk egy felállítását mi azért javasoltuk, hogy ki lehessen vizsgálni az Axel-Springer laprabló akcióját. Az MDF viszont rögtön azt mondta: vizsgáljuk meg az összes privatizáció jogszerűségét. Ezek után a bizottság úgy állt fel, hogy az MDF négy taggal rendelkezett, az SZDSZ-t pedig egyedül én képviseltem. Sajnos, az MDF arra használta a bizottságot, hogy igazolja a kormány törekvéseit a sajtóprivatizáció politikai befolyásolására. Azt azonban eredménynek tartom, hogy a bizottság felállítása után az MSZP maradék megyei lapjainak értékesítésére egy elfogadható pályázatot írt ki, amelynek során ezek a lapok el is keltek. A Legfőbb Ügyészség is törvényesnek találta ezt a formát, s így a mi bizottságunk funkcióját veszítette. Ezért a kilépésem, amely nem az én magánkezdeményezésem volt, hanem az SZDSZ hivatalos álláspontját jelzi: a jövőben a vizsgálóbizottságoknak pártgyenlő alapon kell felállniuk, különben csupán szavazógépezetek és vitaklubok.

— Gondolom, e „vitaklubban” azért ön sok információt szerzett a magyar sajtó „államtalanításáról”. Mi a véleménye a lapok privatizációjáról?

— A sajtóprivatizációt az általános privatizáció részeként kell szemlélnünk. Az állam tulajdonban van nálunk egy kicsiny, bürokratikus hivatás, a vagyonügynökség tulajdonába utalták ez intézi az eladásokat. Ez a megoldás lehetetlenné teszi, hogy a privatizációt hathatósan ellenőrizze akár a Parlament, akár a bíróságok. Ez a módszer a kormányt az az szándékát is tükrözi, hogy a befolyása alá vonja a sajtót. A tulajdonos kijelölésének joga azt eredményezi, hogy a kijelölt (lényegében a kormány) és az új tulajdonos között kliens viszony jön létre. Az új tulajdonos — egy ideig legalábbis — a kormányhoz lojális lapot garantál.

— Sikeres lehet a kormány az a törekvése?

— Alig hiszem, hogy a sajtót „meg lehetne zabolázni”. A Magyar Nemzet, a Pesti Hírlap, s legutóbb a Magyarország esetében ez némi sikerrel járt, de a sajtó másik, jelentékenyebb része már független, a most alakuló új lapokra pedig nincs befolyása már a kormányzatnak. Másfelől azért sem megvalósítható a kormány szándéka, mert a sajtó megvívta a maga függetlenségét, van saját véleménye erről, ezért nem lehet már leigázni. A folyamat azonban így sem veszélytelen, mert fenntartja az újságírók félelmét, tovább élteti az öncenzúrát. Lassabban fog megszületni a sajtó, mint önálló, nege-

dik hatalmi ág, nehezebben alakul ki az újságírókban ennek az emancipációnak a tudata. Az pedig szerintem a kormánynak nagyon súlyos kritikája, hogy a sajtó bírálata szinte teljesen hatástalan rá...

— Ön milyen sajtót képzel el a megszilárduló demokráciában?

— Az lenne jó, ha a sajtó közel egyenlő távolságot tudna tartani a különböző politikai erők, s ugyanakkor empátiával viseltetne a pártok iránt. Ez azonban csak akkor alakulhat ki, ha ezen politikai erők nem fenyegetik, nem törnek uralomra, birtoklásra. A pártoktan a demokratikus játékok megtestesítőit kell látni, e gyarló játékokban azért megiscsak a közjó fejeződik ki. Jelenleg nincs meg a pártok legitimitása az újságírók szemében. A hírlapírók nem tudnak még a közvélemény hűvös, de empátiás képviselői lenni. Ítéletmondási kényszer uralkodik. Pedig nem kell mindig minden állásfoglalást marólyuggal leönteni!

— S mi lehet a „kibontakozás” módja?

— Az újságírókat meg kell szabadítani a félelmektől. Az MDF vádjai igazak: ezek az emberek tényleg szolgáltak az előző rendszerben is. Am sokan közülük képesek voltak a teljes önfelszabadításra, s akár szerkesztőségek is átmenhetnek a tú fokán, ha megszabadulnak kötöttségeiktől. Éppenséggel a szerkesztőségeknek beleszólási jogot kellene biztosítani, hogy privatizálják magukat. Nem egyesíteni, hanem önállóítani kell a kiadóvállalatot. Az MSZP lemondása megyei lapjairól ezt a folyamatot erősítette. Így talán kialakul egy új szakmai étezős, mely szegyennek fogja tartani, hogy megint valami kiszolgálójának tekintésük.

Márok Tamás

Széchenyi-emlékek, -emlékhelyek

A legnagyobb magyar születésének bicentenáriuma készülünk, készülgetünk Nagycenkén, az országban, de Szegeden (egy-két kisebb szakmai fórumon) is. Jőmagam mind többször fordulok Széchenyi-oltáromhoz, hogy nap mint nap feltöltssem szellemével battériáimat. Ő tanít a következőkre is, amit most a Hitel című művéből idézek: „Nem nézek én, megvallo, annyit hátra, hanem inkább előre; nincs annyi gondom tudni, valaha mik voltunk, de inkább átnézni idővel, mik lehetünk, s mik leendünk. A múlt elesett hatalmukból, a jövő urai vagyunk. Ne bajlódjunk ezért hiábavaló reminiscenciákkal, de bírjuk inkább elszánt hazafiságunk, s hív egyesülésünk által drága anyaföldünket szebb virradásra. Sokan azt mondják: Magyarországnak volt; én azt szeretném hinni: lesz!”

A Széchenyi jeles évfordulójára (1991) megjelenő művek egynemelyike már az idén napvilágot látott. Ilyen a Széchenyi-emlékek, -emlékhelyek című munka, amelyet Szentkúti Károly és Vértess László állított össze, s a Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület adott ki, a Széchenyi Kör támogatásával. E könyv közrebocsátásában talán kettős szándékot is fellelhetünk. Orientálni kívánják a figyelmet és a történelmi emlékezetet a már korábban létesített emlékhelyekre, hazánkban belül négyes tagozódásban, de a szomszédos országokba és a világba is tekintenek. Foglalkoznak Széchenyi utazásaival, és összegzik mindama jelentő-

sebb műveket, amelyek a Széchenyi-életmű tanulmányozásához elengedhetetlenek. Olyan könyv ez, amely igen hasznos ismereteket nyújthat az egész országnak, már a jelenben a jövő évi hasznosításra. Az összeállítások sokrétűek, s ezek is méltán bizonyítják, hogy a legnagyobb magyar valóban élt népünk lelkületében, és él ma is. A szerzők az emlékhelyeket 180 címszóban sorolják fel, gazdagon a megyéiben található is, két muzeológus: Török Gabriella és Rózsa Gábor segítségével.

Szeged Széchenyi-emlékhelyeiről; Széchenyi István 1833-ban első látogatásakor igen elhanyagoltan találta a később róla elnevezett teret,

és imigyen korholta az őt fogadó és kísérgető alpolgármestert: legalább vetnének bele kolompért (ti. burgonyát). De az is igazság ám, hogy a Babarczy-lányok társaságában igen jól érezte magát, a Kaszinóban. Ha jól megügyre vesszük, városunkban hat emlékhely található. A Nemzeti Emléksarokban szobor (Markup Béla, 1930). Bronz fejszobor, a róla elnevezett gimnázium teraszán (Borbás Tibor, 1980). Bronz mellszobor, a róla elnevezett Maty-éri evezőspálya főtribünjén (Lapis András, 1988). A róla elnevezett téren egészalakos márványszobor, a déli oldalon, Stróbl Alajos alkotása, 1914-ből. A carrarai márványszobor felállítását elsődlegesen bátyjai Holtzer Tivadar textilnagykereskedő kezdeményezte és támogatta. Három emlékhelye jelöletlen Szegeden. Megfordult (többször is) a Városházán, a Várban és a Fekete Sas Szállóban, a mai Fekete Sas utcában 1846-ban tiszai tanulmányútja alkalmából járt másodszor városunkban Szegeden, és ebben a szállóban szállt meg, lehet, hogy kisebb eredménnyel, mint II. József 60 évvel korábban.

Bátyai Jenő

Mikor jönnek a jobb napok?

Megértem én mindazok panaszát, akik úgy fogalmazzák a mai mezőgazdasági állapotokon töprengve: két variáció lehetséges jövőre és az azt követő években, vagy nem lesz áru, termék egyáltalán a piacon, de ha mégis, az olvan drágán, hogy nem tudjuk megvásárolni. A hazai agrár-ágazat válságban van. Ez talán nem elképzelhető. Az egészben az a tragédia, hogy nem csak újkeletű, nem csak természeti csapások (aszály), közgazdasági szabályozások, politikai csatározások okoz(ták)zák a még mindig több törődést, megértést érdemlő ágazat mélyrepülését, nemzetkárosító önpusztítását, hanem a tesze-tosza időhúzás, a lényeges törvények elfogadtatásának halogatása (föld-, szövetkezeti, kamarai törvény, agrárpiaci rendtartás), az íróasztal-filozófusok zöld képzelgésai a földreformról, az érdekképviseleti szervezetek pipiskedései; hogy ugyan melyikük látszik ki a bozótból?

Mindezek mondanak újat, hogy Bor-técszek kétharmada tönkremegy, tizen-va-hányezer embernek kell munkát, kenyeret keresnie, új életformát, életmódot váltania? Lehetnek boldog vállalkozók, mint a legújabb mesében? Csak hát a mezőgazdasági vállalkozók zömének szintén beakonyult, igen tanulságos, keserves leckét adott ez a „vállalkozásbarát” esztendő. S végtére is, kinek fáj az, hogy december elejével se szeri, se száma azoknak, a közös gazdaságoknak, ahol szünetel a téli munka, foglalkoztatottság, egyik-jét jövedelmező ipari melléktermé-

kenységet kivéve? A térszűkítés zömét szabadságra küldték, ahol rosszabb a pénzügyi helyzet, ott fizetetlen szabadságra, ahol valamivel jobb, s futja a kasszából, ott fizetett szabadságra. Egyre több mezőgazdasági nagyüzemben állítják le a traktorokat, autókát, a különböző erőgépeket, mert nincs pénz az üzemeltetésükhöz, s egyre több helyen tesznek lakatot a műhely ajtajára is.

Ezeknek az embereknek a fő kérdésük most nem az, hogy mikor lesz például agrárpiaci rendtartás, hanem inkább az: minek termelünk és minek termeljünk, ha nem tudunk belőle megélni? Mit csináljunk, hogy legyen jövedelmünk? Ugyanis a fentebb említetteknek nemcsak hogy nincs (vagy nem lesz) keresetük, de még munkanélküli-segélyt sem kapnak. (Itt kérésendő az a nemzeti cél, amelynek megvalósításában valamennyi érdekképviseleti szervezet, párt és pártocská érdekelt; nevezetesen a magántulajdonon alapuló gazdálkodásban érvényesülhessen az ésszerű taylorhoz igazodó termelés.)

Vidéken baj lesz. Nemcsak az új, hogy fogy a munka, de végre mondaná már meg a kormány, vagy valaki; mit termeljenek, mit ne termeljenek, mert ilyen költségekkel, ipari árakkal, energiaárakkal már lassan semmit sem érdelem. Csakhogy ez a kormány nem mond semmit (amit igen, azt általában megkésve), vagyis hogy tőle ne várjanak kézen fogásdit, megszűnt az egységes irányítás, a kötelező tervutasítás és szemlélet, a

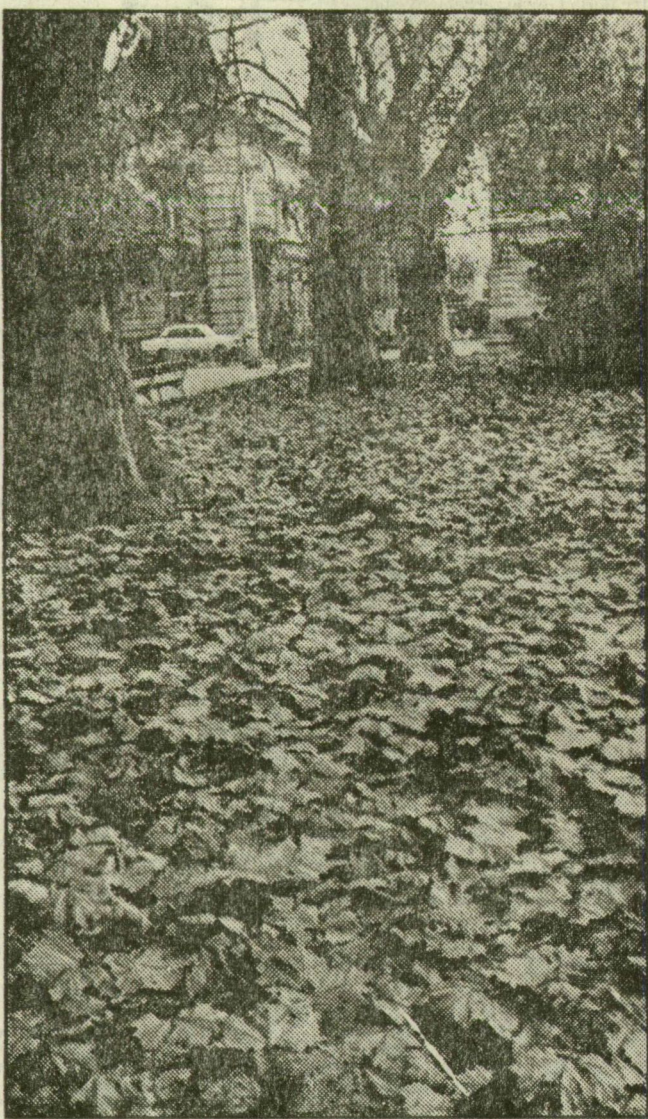
költségvetés meg tartalmazza a főbb mutatókat; az elvonást és támogatást; a fontosabb törvények pedig majd csak megszületnek valahára. Ezek nélkül bizony sajnos nem állhat össze egy igazi agrárpolitika! Az, hogy már régen tervezni kellett volna az 1991-es gazdálkodást, az mellékesnek minősül.

Mindezek szóba kerültek a közel-múltban a MOSZ (Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége) elnöksége ülésén. hiszen az a mértékelen és határtalan költséggemelkedés, amelyik a költségvetési elvonások mind nagyobb falatjaival párosul (ugyanakkor piacvesztés és az évszázad aszálya) a magyar mezőgazdaságot igen mély válságba sodorta. Sok idő pedig nincsen a totójárára. Olyan gyors ütemű a különböző ágazatok leépülése, hogy szükségesnek tűnik egy válságkezelő fórum létrehozása, amelyik a termelők, a feldolgozók és a fogyasztók, továbbá a kormányzat közreműködésével keresi a kilábalás lehetőségeit és módjait.

A legfontosabb: lesz-e jövőre piacuk — hol és milyen — a magyar mezőgazdasági termékeknek? Visszatérünk-e a keleti piacokra, exportorientált marad-e az ágazat, vagy pedig összezsugorodik olyan nyira, hogy már a belső keresletet sem elégíti ki?

Úgy tűnik, egyetlen kapaszkodója van a mezőgazdasági ágazatnak, az pedig nem más, minthogy a válság közelebb hozza egymáshoz az érdekképviseleti szervezeteket. Minél hamarabb ismerik ezt el (fel), annál közelebb kerül(het) a gyógyítás.

Sz. Lukács Imre

Somogyi Károlyné felvétele